

A CSALÁDBAN ALKALMAZOTT NÉHÁNY NEVELÉSI MÓDSZER ÖSSZEFÜGGÉSE A TANULÓK TANULMÁNYI TELJESÍTMÉNYÉVEL ÉS ISKOLAI MAGATARTÁSÁVAL

DR. LACHATA ISTVÁN

(Közlésre érkezett: 1978. december 28.)

Napjaink egyre gyorsuló gazdasági és társadalmi változásai kihatnak a családra is, s a család funkcióiban is számos átalakulást hoznak létre. Változatlanul fontos maradt azonban a család nevelő tevékenysége. Ugyanakkor figyelemre méltó tény, hogy sok szülő a legszükségesebb pedagógiai kultúrával sem rendelkezik, nevelési eljárásait jobbra ösztönösen alkalmazza. Ezekben az eljárásokban sokszor saját szülei idejétmúlt módszereit ismétlik, s ezzel korszerűtlen modelleket örökítenek át.

Munkánk során arra kerestünk választ, hogy a szülők által használt nevelési eljárások, módszerek, milyen összefüggésben vannak a tanulók iskolai magatartásával és tanulmányi teljesítményével.

A kutatás fő módszerei az interjú és az ankét voltak. A vizsgált populáció egy osztályában interjú segítségével tártuk fel a családban használt nevelési eljárások sokféleségét. A nevelési eljárások gyakoriságát a tanulók válaszainak kérdőíves felmérése alapján állapítottuk meg. Kérdőívvel gyűjtöttük be az osztályfőnökök jellemzéseit is tanítványaikról, melynek alapján a tanulók magatartási mutatóit határoztuk meg. A tanulmányi teljesítmény kategorizálása a tantárgyi eredmények alapján történt.

A feldolgozás során a szülők által használt módszerek gyakoriságát három kategóriába osztottuk. Így képeztük az „alig alkalmazzák”, „gyakran alkalmazzák” és a „sokszor alkalmazzák” kategóriákat. Ezeket hoztuk összefüggésbe a tanulók tanulmányi teljesítményével és iskolai magatartásával. A kapott eredményeket matematikai statisztikai próbákkal (Khi négyzet próba) ellenőriztük.

A kutatás Eger város III. számú iskolájának két-két hetedik és nyolcadik osztályára terjedt ki. A vizsgálatba bevont négy osztály tanulóinak létszáma: 100. A tanulók többsége a város új lakótelepén, Csebokszáriban lakik. Egészen új városrésztől lévén szó – amelyik jelenleg is dinamikusan fejlődik –, természetes, hogy lakói a legkülönbözőbb társadalmi környezetből érkeztek. Ennek a ténynek nyilvánvaló kihatása van a családok szociális összetételére, s egyes kutatások szerint a család alkalmazott nevelési eljárásaira is. A vizsgálatba vont tanulók szüleinek szociális hovatartozására jellemző, hogy az apák 38%-a szakmunkás, 27%-a betanított, vagy segédmunkás, 16%-a alkalmazott, 8%-a értelmiségi, míg az édesanyák 7%-a szakmunkás, 46%-a betanított vagy segédmunkás, 22%-a alkalmazott és 11%-a értelmiségi.

Számos módszer és eljárás hatását vizsgáltuk meg, melyek közül – eredményeink szerint – több mint húsz eljárásnak szignifikáns kapcsolata van a tanulók tanulmányi teljesítményével, tizenöt eljárásnak hasonló összefüggése van az iskolai magatartással. A következőkben e vizsgálat egy részét, néhány eredményét közöljük.

Négy pozitívnak tekinthető nevelési eljárás és három negatív hatású eljárás összefüggéseit mutatjuk be a tanulók teljesítményeivel.

Az egyes vizsgálatokba általában száz tanulót vontunk be. Akadtak azonban nem értékelhető válaszok is, amelynek következményeként egyes esetekben száznál kevesebb adatot voltunk kénytelenek figyelembe venni.

Meggyőzés

A meggyőzés tulajdonképpen olyan nézetek formálása, melyek hatással vannak a személyiség magatartására. Némelyik szülő a kívánnál is többször él e módszerrel, így aztán a meggyőzésből győzködés válik. Megvizsgáltuk milyen összefüggésben van e módszer használata, s annak gyakorisága a tanulók teljesítményeivel. Az eredményeket táblázatban foglaltuk össze:

A meggyőzés összefüggése a tanulmányi teljesítménnyel:

A tanulók tanulmányi teljesítménye A módszer alkalmazásának gyakorisága	Jó		Közepes		Rossz		Összesen	
	Létsz.	%	Létsz.	%	Létsz.	%	Létsz.	%
Alig alkalmazzák	9	33,3	8	29,6	10	37,0	27	100
Gyakran alkalmazzák	8	30,8	14	53,9	4	15,4	26	100
Sokszor alkalmazzák	12	29,3	16	39,0	13	31,7	41	100
Összesen:	29		38		27		94	

A meggyőzés összefüggése az iskolai magatartással:

A tanulók iskolai magatartása A módszer alkalmazásának gyakorisága	Jó		Változó		Rossz		Összesen	
	Létsz.	%	Létsz.	%	Létsz.	%	Létsz.	%
Alig alk.	13	48,2	8	29,6	6	22,2	27	100
Gyakran alk.	15	57,7	6	23,1	5	19,2	26	100
Sokszor alk.	23	56,1	12	29,3	6	14,6	41	100
Összesen:	51		26		17		94	

Az eredményekből kitűnik, hogy a meggyőzés gyakorisága és a tanulmányi teljesítmény –, illetve a meggyőzés gyakorisága és az iskolai magatartás között létezik bizonyos összefüggés, de ez nem éri el a szignifikanciaszintet.

Jutalmazás

A gyermek átlagon felüli teljesítménye, tartós, állhatatos kötelességteljesítése esetén alkalmazzuk ezt a módszert. Eljárásunk célja minden esetben a megerősítés, a gyermek motiválása, az eddigiekhez hasonló kiemelkedő teljesítményekre való sarkalása.

A következőkben – helyhiány miatt – csak az egyik tárgyi jutalmazásforma hatását mutatjuk be.

Jutalmazás könyvvel és összefüggése a tanulmányi teljesítménnyel:

A tanulók tanulmányi teljesítménye A módszer alkalmazásának gyakorisága	Jó		Közepes		Rossz		Összesen	
	Létsz.	%	Létsz.	%	Létsz.	%	Létsz.	%
Alig alk.	12	21,1	22	38,6	23	40,4	57	100
Gyakran alk.	9	39,1	7	30,4	7	30,4	23	100
Sokszor alk.	11	55,0	9	45,0	0	—	20	100
Összesen:	32		38		30		100	

Jutalmazás könyvvel és összefüggése az iskolai magatartással:

A tanulók iskolai magatartása A módszer alkalmazásának gyakorisága	Jó		Változó		Rossz		Összesen	
	Létsz.	%	Létsz.	%	Létsz.	%	Létsz.	%
Alig alk.	25	43,9	20	35,1	12	21,1	57	100
Gyakran alk.	8	34,8	7	30,4	8	34,8	23	100
Sokszor alk.	18	90,0	2	10,0	0	—	20	100
Összesen:	51		29		20		100	

A nevelési tapasztalat általában a tárgyi jutalmazás kárát hangsúlyozza, különösen akkor ha azt gyakran alkalmazzák. Az eredményekből úgy tűnik, revidálni kell ezt az álláspontot, ha könyv a jutalmazás tárgya. A könyvvel való jutalmazás a tanulmányi teljesítménnyel és az iskolai magatartással is szignifikáns kapcsolatban van. ($0,001 < p < 0,01$)

A jó tanulmányi teljesítménnyel pozitívan korrelál a sokszori könyvjutalmazás, negatívan korrelál a módszer ritka alkalmazása. A rossz tanulással pozitív korrelációban van, ha „alig” jutalmazunk könyvvel, s negatívban az eljárás sokszori használata. A sokszor jutalmazott gyerekek 90%-a a jó magatartású, ugyanakkor nincs közöttük rossz magatartású gyermek. Érdeemes lenne a családi nevelés során nagyobb figyelmet fordítani e jutalmazási lehetőség alkalmazására.

Ösztönzés, buzdítás

Az ösztönzés tulajdonképpen bizalomátvitel. „Minden ösztönzés, buzdítás lényege, hogy az egyik ember erejét, önbizalmát egy másik ember vagy közösség erejével és bizalmával erősíti meg.”¹ A gyermek és szülő érzelmileg igen közel áll egymáshoz, ezért nagy hatású a szülői buzdítás, ösztönzés. Ez a legtöbb esetben néhány szó vagy mondat csupán, de hatásos lehet egy megfelelő arckifejezés vagy mozdulat is. A gyerekeknek néhány szituációban különösen nagy szüksége van az ösztönzésre:

- ha számára szokatlan feladat megoldása előtt áll,
- ha a tevékenységének nincsenek azonnali, kézzelfogható eredményei és így kitarásra van szüksége,
- ha kudarc éri a tanulót.

A szülők ösztönző, buzdító tevékenységének gyakorisága a következő összefüggéseket mutatja a tanulmányi teljesítménnyel és az iskolai magatartással:

Ösztönzés, buzdítás összefüggése a tanulmányi teljesítménnyel:

A tanulók tanulmányi teljesítménye A módszer alkalmazásának gyakorisága	Jó		Közepes		Rossz		Összesen	
	Létsz.	%	Létsz.	%	Létsz.	%	Létsz.	%
Alig alk.	1	10,0	2	20,0	7	70,0	10	100
Gyakran alk.	1	6,3	9	56,3	6	37,5	16	100
Sokszor alk.	29	39,7	28	38,4	16	21,9	73	100
Összesen:	31		39		29		99	

Ösztönzés, buzdítás összefüggése az iskolai magatartással:

A tanulók iskolai magatartása A módszer alkalmazásának gyakorisága	Jó		Változó		Rossz		Összesen	
	Létsz.	%	Létsz.	%	Létsz.	%	Létsz.	%
Alig alk.	25	48,1	17	32,7	10	76,9	52	100
Gyakran alk.	17	70,8	2	8,3	5	20,8	24	100
Sokszor alk.	10	43,5	9	39,1	4	17,4	23	100
Összesen:	52		28		19		99	

¹ Loránd Ferenc: „Jó szóval oktasd, játszani is engedd...” Ösztönzés, jutalmazás és büntetés a családban. MNOT. 1970. 23. old.

Mint a táblázatbeli adatok is mutatják, igen erős, szignifikáns összefüggést találtunk az ösztönzés, buzdítás alkalmazása és a tanulmányi teljesítmény között. Nincs szignifikáns kapcsolat az említett nevelési módszer használata és az iskolai magatartás között.

Elemézve a kapott eredményeket azt látjuk, hogy a jó tanulás pozitívan korrelál a buzdítás, ösztönzés sokszori, s negatívan a kevés használatával, a rossz tanulmányi teljesítmény pozitívan korrelál a ritka eljáráshasználattal s negatívan a módszer sokszori alkalmazásával.

Dicséret

A tapasztalat azt mutatja, hogy a helyesen alkalmazott dicséret növeli a gyermek önbizalmát. Dicsérhetjük gyermekünk erőfeszítését, munkáját, cselekedeteit. Igen fontos, hogy csak megérdemelt esetben alkalmazzuk az eljárást, másrészt hogy ne a gyermek személyiségére, hanem az elvégzett teljesítményére vonatkoztassuk a dicséretet. A megfelelően alkalmazott dicséret pozitív érzelmeket kelt, s ezek motiválják az újabb sikeres teljesítményeket.

Megvizsgáltuk van-e a dicséretnek az iskolai teljesítményekben lemérhető közvetett hatása. A következő eredményekhez és következtetésekhez jutottunk:

A dicséret összefüggése a tanulmányi teljesítménnyel:

A tanuló tanulmányi teljesítménye A módszer alkalmazásának gyakorisága	Jó		Közepes		Rossz		Összesen	
	Létsz.	%	Létsz.	%	Létsz.	%	Létsz.	%
Alig alk.	6	17,6	11	32,4	17	50,0	34	100
Gyakran alk.	8	26,7	13	43,3	9	30,0	30	100
Sokszor alk.	17	48,6	14	40,0	4	11,4	35	100
Összesen:	31		38		30		99	

A dicséret összefüggése az iskolai magatartással:

A tanuló iskolai magatartása A módszer alkalmazásának gyakorisága	Jó		Változó		Rossz		Összesen	
	Létsz.	%	Létsz.	%	Létsz.	%	Létsz.	%
Alig alk.	9	28,1	10	31,3	13	40,6	32	100
Gyakran alk.	20	57,1	12	34,3	3	8,6	35	100
Sokszor alk.	21	65,6	7	21,9	4	12,5	32	100
Összesen:	50		29		20		99	

Megállapítható, hogy egyértelmű összefüggés van a dicséret módszerének alkalmazása és a tanulmányi teljesítmény között. A jó tanulmányi teljesítmény együtt jár a dicséret gyakoribb alkalmazásával és minél kevesebbet dicsérnek a szülők, annál gyengébb a tanulmányi teljesítmény. Hasonló megállapításokat tehetünk a dicséret módszerének szülői használata és a gyermek iskolai magatartásának viszonyára is. Mindkét összefüggés szignifikáns.

Megszégyenítés

A szülők közel negyven százaléka használja ezt a módszert a családi nevelésben. Nagyon változatos a konkrét alkalmazás skálája: mások előtt való megszégyenítés, gúnyolódás, a gyerek csúfolása annak valamilyen ballépése miatt, különböző csípős megjegyzések használata stb.

„Rossz nézni, ahogy dolgozol!” „Neked két balkezed van?” „Hányszor kell neked elmondani valamit? Talán süket vagy?” „Elment az eszed, hogy ilyet csinálsz?” „Fiam, ahogy nősz, egyre hülyülsz!” Sorolhatnánk tovább az ilyen és az ehhez hasonló, sőt sokszor durvább kifejezéseket, amelyet a szülők használnak nevelési gyakorlatuk során. A szülő bizonyára maga sem gondolja végig milyen nagy kárt okoz ezzel a gyermek formálódó személyiségében. Rontja a gyermek önbecsülését, csökkenti önbizalmát, és mivel az ilyen „nevelés” sokszor mások jelenlétében folyik, rontja a gyermek pozícióját annak eddig kialakult kapcsolatrendszerében. Veszélyes így nevelni, mert a sokszori megszégyenítés előbb-utóbb a pozitív szülő-gyermek viszonyt is aláássa.

Vizsgálatunkban arra kerestünk feleletet, hogy befolyásolja-e a szülői megszégyenítés a gyermekek tanulmányi teljesítményét és iskolai magatartását. A csekély szóródás miatt a szülői módszerek gyakoriságának csak két kategóriáját képeztük.

A megszégyenítés összefüggése a tanulmányi teljesítménnyel:

A tanulók tanulmányi teljesítménye	Jó		Közepes		Rossz		Összesen	
	Létsz.	%	Létsz.	%	Létsz.	%	Létsz.	%
Nem alkalmazzák	24	41,3	23	39,7	11	19,0	58	100
Alkalmazzák	6	16,7	12	33,3	18	50,0	36	100
Összesen:	30		35		29		94	

A megszégyenítés összefüggése az iskolai magatartással:

A tanulók iskolai magatartása	Jó		Változó		Rossz		Összesen	
	Létsz.	%	Létsz.	%	Létsz.	%	Létsz.	%
Nem alkalmazzák	35	60,3	15	25,9	8	13,8	58	100
Alkalmazzák	13	36,1	12	33,3	11	30,6	36	100
Összesen:	48		27		19		94	

Mint a táblázat adataiból látható, azoknak a gyerekeknek, akiknek szülei nem alkalmazzák ezt az eljárást 41,3%-a jó, és csak 19%-a rossz tanuló, míg az alkalmazók gyerekeinek 16,7%-a jó és 50%-a rossz tanuló. Megállapíthatjuk: az eljárás alkalmazása rossz hatással van a tanulmányi teljesítményre. Ez az összefüggés szignifikáns. ($0,001 < p < 0,01$)

Hasonló megállapításokat tehetünk a megszegényítés és iskolai magatartás kapcsolatára is. A jó magatartás együtt jár a módszer mellőzésével, a rossz magatartás pedig a módszer használatával. A változó magatartást alig befolyásolja az eljárás. A megszegényítés családi nevelésben való alkalmazása tehát szignifikáns kapcsolatban van a tanuló magatartásával is. ($0,02 < p < 0,05$)

Kifogásolás, szidás

A gyermeknevelés folyamán számos olyan konfliktus alakul ki, amikor a szülő méregbe gurul, dühös lesz. Ez természetes dolog, szinte elkerülhetetlen. Makarenkó is elítéli azokat a nevelőket, akik mindig „langyos-melegen” viselkednek, hangjukat nem emelik fel mérgük miatt. Az ilyen nevelők, szülők tulajdonképpen azt sugallják a gyermeknek, hogy nincs olyan szituáció, amely őket közömbös magatartásukból kimozdítaná. Nem az a baj tehát, hogy mérges a szülő, hanem az, hogy ilyenkor nem megengedhető és a gyermek számára nem elfogadható formában kritizál, értékel. Sértő szavakat használ, s ezek a gyermek önbizalmát csökkenthetik, személyiségfejlődését károsítják, s rontják a szülő–gyermek viszonyt. Azzal, hogy dühüket kifogásolható módon vezetik le, egy káros modellt is nyújtanak gyermeküknek, amelynek hatásával később is számolni kell.

Megvizsgáltuk, hogy milyen közvetett kapcsolata van e módszernek, s mérhető-e ez a tanulmányi teljesítmény és iskolai magatartás vonatkozásában. Felmérésünkben kifejezetten a durva kifogásolás, szidás hatását vizsgáltuk. A következő eredményekhez jutottunk:

A kifogásolás, szidás összefüggése a tanulmányi teljesítménnyel:

A módszer alkalmazásának gyakorisága	A tanulók tanulmányi teljesítménye		Jó		Közepes		Rossz		Összesen	
			Létsz.	%	Létsz.	%	Létsz.	%	Létsz.	%
Nem alkalmazzák			19	33,9	21	37,5	16	28,6	56	100
Alkalmazzák			13	29,6	17	38,6	14	31,8	44	100
Összesen:			32		38		30		100	

A megszegyenítés összefüggése az iskolai magatartással:

A módszer alkalmazásának gyakorisága \ A tanulók iskolai magatartása	Jó		Változó		Rossz		Összesen	
	Létsz.	%	Létsz.	%	Létsz.	%	Létsz.	%
Nem alkalmazzák	30	53,6	18	32,1	8	14,3	56	100
Alkalmazzák	21	47,7	11	25,0	12	27,3	44	100
Összesen:	51		29		20		100	

Mit mutatnak ezek a táblázatok? A szidás alkalmazása együtt jár a rossz tanulás százalékarányának némi emelkedésével, a jó tanulás arányának csökkenésével. Kevésbé jellemző összefüggést találunk a módszer használata és az iskolai magatartás között. A kapott összefüggések azonban nem szignifikánsak.

A bizalmatlanság kifejezése

„Ha azt akarjuk, hogy valaki hatásunkra jó legyen, mindenekelőtt el kell hitetnünk vele, már az is, de legalább képes azzá lenni.”² Megközelítettük célunkat, ha gyermekünkbe magabiztosságot, önbizalmat tudtunk plántálni. Régi tanári tapasztalat ez, s valószínűleg igaz a családi nevelésben is.

Mégis sokszor tapasztalható, hogy a szülő metakommunikációjával, rosszabb esetben verbálisan is azt a hitét fejezi ki, hogy gyermeke képtelen lesz majd megbirkózni az éppen következő, reá váró feladattal. Pedig igen hatásos fegyver a bizalom, vagy a bizalmatlanság kifejezése. Behtyerev szerint ily módon nagymértékben befolyásolhatók az óvodás korúak, jól befolyásolhatók a kisiskolások, de bizonyos fokig minden ember, egész életen keresztül. Hasonló véleménye volt egyik neves ideg orvosunknak is, aki tapasztalata alapján állította: „Az emberek túlnyomó többsége rendkívül befolyásolható, mégpedig elsősorban nem az értelmén, hanem érzelmein, ösztönein, indulatain keresztül.”³

A bizalmatlanság kifejezését az iskolai gyakorlat, a tapasztalatok, valamint a racionális megfontolások alapján rossz módszernek tartjuk. Nézzük most meg, milyen hatással van a módszer családbeli alkalmazása az iskolai teljesítményekre.

A bizalmatlanság kifejezésének összefüggése a tanulmányi teljesítménnyel:

A módszer alkalmazásának gyakorisága \ A tanulók tanulmányi teljesítménye	Jó		Közepes		Rossz		Összesen	
	Létsz.	%	Létsz.	%	Létsz.	%	Létsz.	%
Nem alkalmazzák	28	38,4	30	41,1	15	20,5	73	100
Alkalmazzák:	4	15,4	8	30,8	14	53,8	26	100
Összesen:	32		38		29		99	

² Kerékgyártó Imre: A pedagógiai hatás titkai. Módszertani Közl. 1973. 1. 9. old.

³ Dr. Völgyesi Ferenc: Üzenet az ideges embernek. Atheneum. 1947. 204. old.

*A bizalmatlanság kifejezésének összefüggése
az iskolai magatartással:*

A tanulók iskolai magatartása A módszer alkalmazásának gyakorisága	Jó		Változó		Rossz		Összesen	
	Létsz.	%	Létsz.	%	Létsz.	%	Létsz.	%
Nem alkalmazzák	39	53,5	22	30,1	12	16,4	73	100
Alkalmazzák	12	46,2	7	26,9	7	26,9	26	100
Összesen:	51		29		19		99	

A táblázat adatainak tanúsága szerint a bizalmatlanság kifejezése szignifikáns kapcsolatban van a tanulmányi teljesítménnyel. ($p < 0,05$) A módszer alkalmazásának káros hatása látszik abban, hogy használata esetén a tanulók 53,8%-a rossz teljesítményt nyújt a tanulásban és csak 15,4 százalékuk jó tanuló. A bizalmatlanság kifejezése az iskolai magatartással nincs figyelemre méltó kapcsolatban.

Összefoglalás

A szülők nevelőtevékenysége egyrészt a spontán hatásokon keresztül érvényesül, másrészt tudatosan, nevelési eljárások, módszerek alkalmazásának a segítségével történik. Vizsgálataink azt is bizonyítják, hogy nehéz lenne túlbecsülni a szülők nevelési módszereinek szerepét a családi nevelésben, hiszen ezek közvetve a gyermek iskolai teljesítményeivel is összefüggésben vannak.

Amikor az összefüggés fogalmát használjuk, azt akarjuk jelezni, hogy itt valószínűleg kölcsönös hatásról van szó: az adott eljárások hatnak a tanuló teljesítményeire, de a tanuló teljesítményei is befolyásolják a szülők további módszerválasztását és eljáráshasználatát, valamint ezek gyakoriságát.

Jól látszanak az említett összefüggések, ha összesítjük az itt bemutatott nevelési eljárások jellemző adatait, s kapcsolatot keresünk a négy pozitív visszajelentést eredményező módszer és a teljesítmények-, illetve a három negatív visszajelentést eredményező módszer és a teljesítmények viszonyában.

*A pozitív hatású családi nevelési eljárások és a tanulók
tanulmányi teljesítményének összefüggése:*

A tanulók tanulmányi teljesítménye A módszer alkalmazásának gyakorisága	Jó		Közepes		Rossz		Összesen
	Létsz.	%	Létsz.	%	Létsz.	%	Létsz.
Alig alkalmazzák	28	21,9	43	33,6	57	44,5	128
		22,8		28,1		49,1	
Gyakran alkalmazzák	26	27,4	43	45,3	26	27,4	95
		21,1		28,1		22,4	
Sokszor alkalmazzák	69	40,8	67	39,6	33	19,5	169
		56,1		43,8		28,5	
Összesen:	123		153		116		392

*A pozitív hatású családi nevelési eljárások
és a tanulók iskolai magatartásának összefüggése:*

A tanulók iskolai magatartása A módszer alkalmazásának gyakorisága	Jó		Változó		Rossz		Összesen
	Létsz.	%	Létsz.	%	Létsz.	%	Létsz.
Alig alkalmazzák	72	42,9	55	32,7	41	24,4	168
		35,3		49,1		54,0	
Gyakran alkalmazzák	60	55,6	27	25,0	21	19,4	108
		29,4		24,1		27,6	
Sokszor alkalmazzák	72	62,1	30	25,9	14	12,1	116
		35,3		26,8		18,4	
Összesen:	204		112		76		392

*A negatív hatású családi nevelési eljárások
és a tanulók tanulmányi teljesítményének összefüggése:*

A tanulók tanulmányi teljesítménye A módszer alkalmazásának gyakorisága	Jó		Közepes		Rossz		Összesen
	Létsz.	%	Létsz.	%	Létsz.	%	Létsz.
Nem alkalmazzák	71	38,0	74	39,6	42	22,5	187
		75,5		66,7		47,7	
Alkalmazzák	23	21,7	37	34,9	46	43,4	106
		24,5		33,3		52,3	
Összesen:	94		111		88		293

*A negatív hatású családi nevelési eljárások
és az iskolai magatartás összefüggése:*

A tanulók iskolai magatartása A módszer alkalmazásának gyakorisága	Jó		Változó		Rossz		Összesen
	Létsz.	%	Létsz.	%	Létsz.	%	Létsz.
Nem alkalmazzák	104	55,6	55	29,4	28	15,0	187
		69,3		64,7		48,3	
Alkalmazzák	46	43,4	30	28,3	30	28,3	106
		30,7		35,3		51,7	
Összesen:	150		85		58		293

A pozitív visszajelentést eredményező négy szülői módszer 100 gyerek esetén összesen 400 esetet adna. A már említett nem értékelhető válaszok miatt, itt valójában csak 392 esetből vonhattunk le következtetéseket.

A táblázat soraiban az eljárások gyakoriságát jelző kategóriákat tüntettük fel. Az egyes sorokban az esetek abszolút értékösszege mellett két százalékszámot adtunk meg. Ezek közül a felső százalék, az illető gyakorisági kategória összes eseteinek számához való viszonyításból született. Ez utóbbiakat, a jobb szélső oszlopban tüntettük fel. Az abszolút érték melletti alsó százalékszám kiszámításakor az egyes teljesítménycategóriákban szereplő összes esetek számához viszonyítottunk. Ezeket a táblázatok legalsó soraiban rögzítettük.

A táblázatok százalékszámainak tanulmányozásából a következőkre mutathatunk rá: A pozitív módszeregyüttes esetén a gyakoriság növekedésével együtt jár a teljesítménynövekedés. Ha viszont az egyes teljesítmény ill. magatartáskategóriák felől vizsgálódunk, megállapíthatjuk, hogy a kategóriabeli esetek többsége a módszer gyakori és sokszori használatával függ össze. Hasonló következtetések alapján a negatív eredményű módszereknél is határozott összefüggést találunk az eljárások és a teljesítmények között.

A családi nevelésben sincs olyan eljárás, amely egyedül üdvözítő lenne. Mégis jól látszik, hogy egyes módszerek halmozódásának, a módszerek hangsúlyozott, gyakori alkalmazásának jól megállapítható, jellemző következményei vannak. Ezek a következmények nemcsak közvetlenül érzékelhetők, hanem közvetve az iskolai munkában és az iskolai magatartásban is jelentkeznek. Mindezek arra figyelmeztetnek, hogy rendkívül fontos feladat a mai és a leendő szülők pedagógiai-módszertani kultúráját javítani, illetve megfelelően alakítani, másrészt a nevelési eljárások hatásainak tudatosításával növelni a szülők felelősségérzetét az iskolai teljesítményekkel, s a gyermek egész személyiségfejlődésével kapcsolatban is.

IRODALOMJEGYZÉK

1. Baldwin, J. W.: Problémás gyermek – problémás család. The Elementary School Journal 1968. No. 4. 172–179. OPKM dok.
2. Carlson, J. S.: A gyermek környezete és előmenetele a természettudományos tantárgyakban. Science Education 1968. No 1. 23–34. OPKM dokumentáció.
3. Ginott, H.: Szülők és gyermekek. Medicina, 1977.
4. Guthke, J.: Az iskolai teljesítményt meghatározó tényezők a serdülő és ifjúkorban. Jugendforschung, 1970. No. 14. 63–81. OPKM dokumentáció.
5. György Júlia: A nehezen nevelhető gyermek. Medicina, 1970.
6. Komlós Sándor: A család pedagógiai légkörének és a tanulók munkához való viszonyának összefüggése. A pécsi Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményei. 1966. 53–91.
7. Krüger, A.: Családi körülmények és együttműködés a szülőkkel. Pedagógia, 1970. No. 2. 149–159. OPKM dokumentáció.
8. Loránd Ferenc: „Jó szóval oktasd, játszani is engedd . . .” Ösztönzés, jutalmazás és büntetés a családban. MNOT 1970.
9. Makarenko: Szülők könyve. Új Magyar Könyvkiadó. (Évszám nélkül.)
10. Makarenko: Előadások a gyermeknevelésről. Tankönyvkiadó, 1954.
11. Ranschburg J.: A szülői magatartás és a nevelési attitűdök hatása a gyermeki viselkedésre. Pszichológiai Tanulmányok. XIV. Akadémiai Kiadó, 1975. 33–50.
12. Ranschburg J.: Családi kör. RTV–Minerva, 1977.
13. Sántha Pál: A családi környezet hatásának néhány vizsgálati módszeréről és eredményeiről. Bp.–Moszkva. 1973.
14. Kovaljov, A. G.: Személyiséglektan. Tankönyvkiadó, 1974.